

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Homilia S. Joannis Chrysostomi, presbyteri Antiocheni, dein episcopi
Contantinopolitani, De SS. Domnina, Berinna Seu Berenice Et Prosdoce
MM.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

A *ipsis mortem conseruunt. Lubet nunc de aliis hujus eventus adjunctis dilucidationis causa nonnulla disserere, ac primo quidem ex altera, quam supra laudavi, S. Chrysostomi de quadriduano Lazaro Homilia quæpiam proferre, ex quibus pateat, quam merito Sanctæ pudori suo timuerint, pro quo simul, pretiosaque fidei thesauro servando mortem sibiipsis illas conscivisse, satis superque jam dictum est. Chrysostomus itaque ibidem de præcipuo Sanctarum persecutore ita fatur: Tyrannus erat is, qui (Sanctas scilicet) persequabatur, et cælebs: inaccessæ vero (Bernice et Prosdoco) Virgines, quæ concertabant. Hinc Montfauconus Admonitione in præfatam de quadriduano Lazaro Homiliam seu concionem ita observat: Singulare quidpiam hic (verbis nimirum Chrysostomi proxime recitatis) carptim innuitur, quod in priore de SS. Bernices et Prosdoces Homilia non comparat, nempe tyrannum quempiam cælebem, virginitatem earum, nempe Dominæ Filiarum, tentare voluisse, sed inaccessas fuisse virgines; quod utique, licet sileatur in priore, congruit tamen cum eis, quæ num. 7 (nobis num. 25) dicuntur; ubi quærens Chrysostomus, cur Dominæ iudicium prævertit, et antequam ante iudicem sisteretur, cum Filiabus sese in flumen præcipitaverit; respondet, id fecisse, ne quis Filiarum corrumperet virginitatem, quod innuitur, iudicem seu tyrannum Dominæ Filiabus cupiditatis oculos adiecisse. Ita Montfauconus, cui sane hic haud illeubenter assentior.*

merito timen-
tes, in fluvio
Singa,

B *26 Cum ergo tyrannus, qui Sanctas persequabatur, turpi in Berenice et Prosdocen, Dominæ filias, ferretur libidine, habuit sane hæc, cur Filiarum suarum pudicitiam timeret. Verum, equis fuit tyrannus ille, Sanctarum persecutor? Nihil suppetit, ut id certo determinem; forte tamen fuerit civitatis Antiochenæ præfectus. At vero, uti se res habeat, tyranni illius timore factum reor, ut Sanctæ, ne vel ab ipsomet tyranno vel jussu a militibus pudicitiam suæ jacturam paterentur, sese præcipitarent in flumen, quod viam, qua transibant, præterfluebat, quodque ubi positum seu quodnam fuerit, nunc inquiri. Ptolemæus lib. v, cap. 13 in Commagene Syriae provincia fluvium ponti, qui Singas vocatur. Hic, ut ille geographus ibidem docet, ex Pieria decurrit Septemtrionem versus, et inde in Orientem flexus miscetur Euphrati. Marsyas etiam vocatur a Plinio, quem proinde ne confundas cum Marsya, qui Oronti inter Larissam et Apameam adfunditur. Ad Cellarium tom. II Geographiæ Antiquæ pag. 243. Porro Plinii Marsyam, qui Ptolemæo, antiquiori verosimillime appellatione, Singas est, esse puto fluvium, in quo Sanctæ nostræ sese submerserunt. Etenim inter Edessam seu Orsam, et Antiochiam duo tantum, in quibus id facere potuerint, fluvii occurrunt, Singas scilicet jam memoratus, et Euphrates; in Euphrate autem sese Sanctæ non submersere. Rem sic probo: Cum Sanctæ se submerserunt in flumine, medio jam faciendo itinere, (vide Eusebii narrationem num. 14 datam) erant progressæ; medio autem itinere Edessa Antiochiam versus nondum erant progressæ, cum Edessa ad Euphratem dumtaxat pervenerant.*

in quem haud
procul a civi-
tate Hierapo-
litana se præ-
cipitarunt,
mortem

C *27 Adhæc ex verbis S. Chrysostomi mox dicendis liquet, Sanctas in flumen se non præcipitasse, nisi cum jam Hieropolim, Syriae ad Singam civitatem, hinc Antiochiam reducendæ, pervenissent; est autem Hieropolis Antiochiam inter et Euphratem posita, distatque ab hoc fluvio unius circiter diei itinere, ut Baudrandus in Geographia docet. Sanctæ ergo non in Euphrate, sed in Singa, qui ex dictis Marsyas a Plinio vocatur, quique urbem Hieropolitanam undis suis rigat, sese submerserunt. Verum quo circiter fluvii hujus loco id evenit? Chrysostomus in Homilia edenda num. 20 sic scribit: Genus autem agonis (Dominæ ejusque Filiarum) fuit ejusmodi: Venerunt in urbem, Hierapolim nomine, indeque vere ad sacram urbem tali machina subvectæ ascenderunt. Viam illam, qua redibant, fluvius præterfluebat; clam militibus, qui prandium sumebant, et*

inebriabantur: sunt etiam, qui dicant, conscio et adjutore patre usas esse, ut milites fallerent, quod et credo: fortassis enim hoc ideo fecit, ut exigua saltem excusatione proditoris hujus gratia in die iudicii saluti suæ provideret, quod operam commodarit, et adjuverit, atque ad martyrium faciliorem cursum reddiderit. Illo igitur in auxilium ascito, et cum ejus opera milites amovere potuissent, in medium flumen ingressæ sunt, seque ipsas in illa fluentia demiserunt. Sanctæ ergo, stante hac Chrysostomi narratione, videntur sese in Singam prope Hierapolim coniecisse, idque etiam confirmatur ex eo, quod, cum id fecerunt, medium jam iter, ut Eusebii narratio num. 14 huc transcripta declarat, Edessa Antiochiam versus absolvisset, sitque Hierapolis æquali circiter utrimque spatio Edessam inter et Antiochiam sita, uti patet ex Geographica Syriae Tabula, quam Cellarius tom. cit. suppeditat.

ACTORE
C. B.

E *28 Collige ex jam dictis, Hierapolim, de qua hic agimus, non esse, ut quibusdam visum est, hodiernum Aleppium, sed civitatem Bambycen Plinio dictam, hodieque sub nomine Membigii Latinis notam. Aleppium enim ad fluvium Singam positum non est, uti facile deprehendet, qui Geographiam Cellarii antiquam similisve argumenti libros voluerit consulere. Porro, ut cetera expedit, quæ ad Sanctarum mortem spectant adjuncta, ferebatur, ut verbis proxime recitatis ait Chrysostomus, SS. Bernices et Prosdoces pater opera sua effecisse, ut hæc et milites decipere, seque in fluvium præcipitare potuerint, hancque etiam opinionem S. Chrysostomus amplectitur, dicens, operam suam patrem ea in re Sanctis accommodare voluisse, ut coram Deo utcumque imminueret delictum, quod ethnicis prodendo Filias commiserat. Id autem Tillemontio tom. V Monumentorum, Nota 4 in S. Pelagiam creditu admodum videtur difficile, uti etiam Sanctas, sese jam submersuras, quo militibus, quos deceperant, consulerent, calceos suos in ripa fluminis reliquisse. Verum quid tum? Sit utrumque, ut revera etiam est, creditu difficile, an propterea est consequens, ut id nulla ratione credere potuerit S. Chrysostomus, utque Homilia, ex qua hoc Sanctum credidisse, liquet, adjudicari ei debeat? Memoriae ea prodita acceperat S. Chrysostomus, nolebatque in SS. Bernices et Prosdoces patrem vehementius invehere, quia scilicet et maritus Martyris, et pater Martyrum erat, uti num. 20 declarat. Hinc, ut illum utcumque excusaret, reme conducentem, ut creditu difficilem, potuit sibi habere persuasam. Quod vero pertinet ad calceos a Sanctis, quo militibus, sui custodibus, consulerent, in ripa fluminis relictos, potuit ad id credendum facilem se præbere Sanctus, ut hinc raram Sanctarum etiam in inimicos charitatem laudibus efferret.*

oppetere. Duo
adjuncta hunc
eventum ce-
mitata.

E

F

HOMILIA

S. Joannis Chrysostomi, presbyteri Antiocheni, dein episcopi Constantinopolitani,

DE SS. DOMNINA, BERINNA SEU BERENICE ET PROSDOCE MM.

Nondum elapsi sunt dies viginti, ex quo memoriam Crucis celebravimus, et ecce Martyrum memoriam celebramus a. Vides, ut celer mortis Christi sit fructus? Propter illam ovem jugulatam sunt hæc juvenæ, propter illum agnum hæc victimæ, propter illum sacrificium hæc oblationes. Nondum viginti elapsi sunt dies, et subito lignum Crucis præclara germina martyrum germinavit; hæc enim sunt illius mortis opera. Vide igitur eorum, quæ tum dicta sunt, operibus ipsis exhibitam hodie demonstrationem. Tum dicebam: Contrivit portas aëreas, et vectes ferreos confregit b; hæc operibus hodie demonstrantur. Nisi enim portas aëreas contrivisset, illis clausis, mulieres tam facile ingredi ausæ non essent; nisi ferreum vectem confregisset, non

SS. Martyres
ex morte
Christi ad
mortem in-
trepida:

a

b

AUCTORE
EX S. JOAN.
CHRYSOS.

potuissent Virgines ipsum auferre; nisi inutilem carcerem reddidisset, non tanta cum confidentia Martyres essent ingressæ. Benedictus Deus, mulier ad mortem est intrepida; mulier, quæ mortem in naturam nostram invexit, antiquum diaboli telum hoc, diaboli vim prostravit; infirmum vasculum et injuriis obnoxium telum factum est insuperabile; mulieres adversus mortem audaces sunt, quis non obstupescat? Erubescant gentiles, pudefiant Judæi, qui resurrectioni Christi non credunt. Quod enim, quæso, majus argumentum resurrectionis quæris, cum tantam videas rerum factam mutationem?

quam tamen
in Veteri Te-
stamento
etiam sancti
Virgines

2 Mulieres ad mortem sunt intrepidae, rem, quæ vel sanctis viris antea formidabilis erat et horrenda. Disce igitur, quanto esset olim timori; ut, cum, jam quantum sit despiciabilis, videris, Deum laudes mutationis auctorem; disce, quanta vis ejus prius esset, ut, cum, quanta sit nunc infirmitas ejus, didiceris, Christo gratias agas, qui eam prorsus enervavit. Nihil illa robustius olim erat, carissime, nihilque nobis imbecillius; jam vero nihil est illa imbecillius, nihilque nobis robustius. Vides, ut optima sit facta mutatio? Ut robusta infirma reddiderit, et infirma robusta Deus effecerit, quo suam nobis utrimque potentiam declararet? Verumtamen ne hæc affirmare tantum videar, demonstrationem etiam adjungam. Ac si videtur, primum illud ostendamus, quo pacto illam antea reformidarent non peccatores modo, sed et homines sancti, qui multam apud Deum fiduciam habebant, qui recte factis abundabant, omnemque virtutem attigerant. Hæc autem ostendo, non ut Sanctos condemnemus, sed ut Dei potentiam efferamus. Unde igitur constat, formidabilem antea mortis larvam fuisse, cunctosque illam horuisse atque tremuisse?

ipsemet Abra-
ham, qui, ne
occideretur,
uxorem suam

3 Ex patriarcha primo. Patriarcha enim Abraham, justus, Dei amicus, qui patriam reliquerat, qui domum, cognatos, amicos et præsentem res omnes ob Dei mandatum contempserat, ita metuebat, ac reformidabat mortem, ut in Ægyptum ingressurus, hæc uxori suæ diceret: «Novi, quod pulchra sis» mulier. Erit igitur, cum viderint te Ægyptii, te quidem servabunt, me vero interficient. » Quid igitur? «Dic, Soror illius sum; ut bene sit mihi» propter te, et vivet anima mea propter te. » Quid hoc rei est, O Sancte, atque patriarcha? Pro nihilo habes, ut uxori stuprum afferatur, ut torus lædatur, ut conjugium violetur? Itane tandem mortem reformidas? Neque vero tantum pro nihilo habes, sed et cum uxore dolum nectis, ac stupri fabulam cum ea simulas, omnemque das operam, ut rex, dum adulterium aggreditur, latere possit, et, ablato conjugis nomine, personam illi sororis adaptasti? Verum timeo, ne, dum mortis imminuere virtutem studemus, justum accusare videamur: quam ob rem utrumque conabor perficere, ut et infirmitatem mortis ostendam, et ab hoc criminationem illam depellam. Sed operæ precium est, prius ut eum timuisse mortem demonstremus, ac deinde a crimine vindicemus. Videamus ergo, quam intolerabilem ac molestam rem passus sit; nam uxorem cernere constupratam et adulterio pollutam intueri, sexcentis mortibus est intolerabilis. Quid dico adulterio pollutam? Si vel tenuis de ipsa suspitionis cogitatio mentem occupet, acerba illi vita omnis et minime vitalis redditur.

facto in spe-
ciem malo,

4 Etenim ignis illi quidam et indomita flamma zelotypiæ morbus; cuius tyrannicam et inevitabilem vim declarans quispiam dicebat: «Plenus» enim zelo animus viri ejus non commutabit» ulla redemptione odium, neque parcat in die iudicii, neque dissolvetur multis donis d.» et alibi rursus; «Durus ut infernus est zelus e.» Sicut enim non potest infernus, inquit, pecuniis flecti, sic neque is, qui zelotypia laborat, leniri atque placari. Multi utique sæpe vita sua libenter redemissent, ut adulterum invenirent, sanguinem ipsum viri ejus, qui uxorem constuprarat, perlubenter degustassent, et quævis aut agere aut pati ejus

d
e

rei causa contenti fuissent; sed hunc nihilominus D intolerandum morbum, hunc violentum et implacabilem justus patientissime toleravit, et stuprum uxoris præ nimio mortis et interitus timore contempsit. Mortem illum ergo liquet ex hoc timuisse. Jam vero tempus est, ut eum a crimine et accusatione, quæ hinc exoritur, liberemus; si prius ipsam accusationem expresserimus. Quænam igitur illa tandem est accusatio? Oportebat, dicet aliquis, ut mortem oppeteret potius, quam ut constuprari uxorem pro nihilo haberet; et hoc est quod illi crimini vertunt quidam, quod vitam suam servare maluerit, quam conjugis castitatem.

5 Quid ais? Oportebat ipsum mori potius, quam in se tamen a
noxa
ut constuprari uxorem pro nihilo haberet? Quid vero illud profecisset? Nam si quidem morte sua conjugem a stupro fuisset exempturus, recte ista diceretis: sin autem moriens nihil uxori proderat, ut eam a stupro liberaret, qua de causa temere, et inconsulto salutem suam proderet? Nam ut intelligas, ne morte quidem sua potuisset illum eam ab adulterio liberare, audi, quid dicat: Et erit, cum viderint te Ægyptii, te quidem servabunt, me vero interficient. Futurum igitur erat, ut duo scelera patrarentur, adulterium et cædes: erat autem prudentiæ non vulgaris ex duobus istis unum lucrifacere. Nam si quidem, exposita vita sua, rursus E enim idem dicam, liberaturus eam a stupro fuisset, et, occiso justo, Saram illi non attigissent, recte accusares; sin autem, eo morte sublato, pari ratione futurum erat, ut stupraretur uxor, qua de causa justum accusas quod, cum duo eventura mala essent, adulterium ac cædes, alterum sapientiæ sua impederit, cædem nimirum? Hujus quippe rei causa laudari etiam eum oportebat, quod adulteri manum puram a sanguine conservavit. Non enim dicere illud potes, eam, quod dixerit, se sororem illius esse, hoc ipso Ægyptium ad stuprum invitasse; licet enim dixisset, uxorem ejus se esse, ne sic quidem erat abscessurus. Et hoc ipse declaravit, cum dixit: Si viderint te, dicent, Uxor ejus est hæc, et interficient me, te autem servabunt.

6 Itaque si dixisset, uxorem ipsius se esse, et excusando,
sororem Ægy-
ptii dixit,
adulterium et cædes patrata fuissent; si vero dixisset sororem, cædes impedita esset. Vides, ut, imminetibus duobus malis, alterum sapientiæ sua sustulerit? Visne discere, quo pacto etiam adulterii crimen, quantum in ejus potestate situm est, rursus imminuat, ut ne perfectum quidem adulterium eum esse permittat. Audi verba ipsa rursus attente: Dic, inquit, Soror illius sum. Quid ait? Qui sororem accipit, non jam adulter est; adulter enim ab animi proposito judicatur: Judas quippe, cum ad nurum suam Thamar ingrederetur, non adulter judicabatur; non enim tamquam ad nurum, sed tamquam ad mulierem meretricem ingrediebatur. Sic etiam hoc loco Ægyptii, qui eam erat accepturus, non ut uxorem Abraham, sed ut sororem, judicandus adulter non erat. Sed quid hoc ad Abraham, dicet aliquis, qui probe noverat, se conjugem suam et non sororem exponere? Atqui ne hoc quidem istius est crimen. Si enim, cum uxorem ejus esse audisset, sibi temperaturus a stupro fuisset, recte justum criminareris; sin autem Saræ nihil commodi uxoris nomen erat allaturum, ut stuprum a se depelleret, prout ipse quoque dixit, Dicent, Uxor ejus est hæc, et servabunt; multo æquius est, ut justum laudemus, qui in tanta rerum difficultate potuerit et Ægyptium purum a sanguine conservare, et quantum in se situm erat, adulterii crimen minuere f.

7 Restat, ut ad ejus nepotem Jacob orationem traducamus, ut illum quoque necem metuentem ac trementem videas hominem, qui a prima jam ætate philosophiam Apostolicam præ se tulerat. Paulus enim discipulis in hæc verba præcipiebat: «Habentes alimenta, et quibus tegamur, his contenti erimus g.» hoc et iste postulabat a Deo dicens: «Si dederit mihi Dominus panem ad vescendum,

Jacob

A » scendum, et vestimentum ad induendum, sufficit » nobis *h* ». Sed et ipse tamen, qui nihil præter necessaria quaerebat, qui domum neglexerat, qui benedictiones acceperat, qui matri paruerat, qui Deo amicus erat, qui per sapientiam naturæ vim attulerat; posterior quippe natura cum esset, benedictionibus prior evasit; qui tam multa potuerat, qui tantam philosophiam, tantamque pietatem præ se tulerat, post sexcenta certamina, post sexcentos agones, post sexcenta luctas, post sexcentos coronas, cum in patriam reverteretur, et occursurus fratri esset, quasi belluam conspecturus, ejusque indignationem pertimescens, supplex Deo fit et orat, « Erue me de manu fratris mei Esau, quoniam eum timeo ego, ne forte veniens percussit me, et matrem super filios *i* ». Vides, ut hic quoque mortem pertimescat? ut tremat, Deumque illius causa precetur?

et Elitas reformidarunt.

8 Visne, ostendam, et alterum virum magnum hoc eodem modo rursus affectum? Pone tibi ante oculos Heliam, animam ad cælum pertingentem ac divinam; ille enim, qui cælum clausit, rursusque reseravit, qui desuper ignem deiecit, qui mirabile sacrificium illud obtulit; qui pro Deo zelo exarsit; ille, qui in corpore humano angelicam vitam exhibuit, qui præter ovinam pellem nihil habuit, qui rebus omnibus humanis superior evasit, adeo mortem metu ita reformidat, ut post illa cuncte, post cælum et sacrificium, post melotem, desertum, et philosophiam tantamque fiduciam, vilem mulierculam pertimescat, et idcirco fugiat. Nam quia dixerat Jezabel: « Hæc faciant mihi dii, et hæc » addant, nisi eras animam tuam posuero sicut » animam unius ex illis, qui mortui sunt; timuit » Helias, » inquit, « et fugit itinere dierum quadraginta *k* ». Vides, ut mors sit terribilis? Dominum ergo laudemus, quod cum terribilis esset prophetis, contemptu facilem mulieribus reddiderit. Helias mortem fugiebat, mulieres ad mortem confugiebant: ille a morte resiliit, istæ mortem sunt consecutæ.

At vero in Novo Testamento mortem Sancta contempserunt,

9 Vides, quanta repente facta sit mutatio? Abraham et Helias necem reformidant, mulieres autem quasi lutum pedibus suis mortem conculcarunt. Verumtamen ne illos quidem Sanctos accusemus; non ipsorum est culpa; naturæ imbecillitas erat, non crimen arbitrii. Formidabile esse tum temporis Deus mortem volebat, ut gratiæ postea magnitudo innotesceret: formidabilem illam voluit esse, supplicium enim erat, idcirco dissolvi supplicii minas noluit, ne segiores homines postea redderentur. Maneat, inquit, ad eos terrendos coercendosque sententia. Erit enim erit tempus, quo et metu isto liberabuntur; quod utique accidit; nos quippe liberatos ab eo fuisse hoc metu, declarant cum martyres, tum ante Martyres Paulus. Audisti in Veteri Testamento dicentem Abraham, te quidem servabant, me vero interficient? Audisti Jacob dicentem, Erue me de manu Esau fratris mei, quoniam eum timeo ego? Vidisti Heliam mulieris minas mortis causa fugientem? Audi, quomodo Paulus erga rem istam sit affectus, an formidabilem illam censeat ut illi: num ea imminente, tristetur, ac metuat.

ac Paulus illam, velut rem optabilem,

10 Imo vero e contrario, rem esse optabilem, arbitrat: propterea dicit, « Dissolvi me, et esse » cum Christo multo melius *l*. » Illis formidabile, huic melius; illis injucundum, huic jucundum: ac merito sane: olim enim ad infernum mors deducebat, nunc autem ad Christum mors transmittit: quapropter Jacob quidem ait, « Deducetis senectutem meam cum tristitia ad inferos *m*; » Paulus vero dicebat, Dissolvi, et cum Christo esse memulto melius. Hæc porro dicebat, non ut hanc vitam daret; absit, caveamus enim, ne hæreticis ansam præbeamus: neque quod eam tanquam malum fugeret, sed quod futuram, ut meliorem, exoptaret. Non enim dixit, Dissolvi et esse cum Christo bonum esse simpliciter, sed melius: melius comparatione boni alicujus dicitur. Quemadmodum enim cum

m

ait, « Qui matrimonio jungit, bene facit; qui vero » non jungit, melius facit *n*, » bonum quidem esse matrimonium ostendit, at meliorem virginitatem; ita nimirum et hoc loco, Bona quidem vita præsens, inquit, multo vero melior est futura. Rursus alibi pari ratione philosophatur, et ait: « Sed et si im- » molor supra sacrificium, et obsequium fidei ve- » stræ, gaudeo et congratulor omnibus vobis: id ipsum autemet vos gaudete et congratulamini *o*. »

11 Quid ais? Moresis, o Paule, et ad societatem voluptatis homines advocas? Quid tibi, queso, accidit? Non equidem morior, inquit, sed ad meliorem vitam transeo. Ut igitur homines magistratum ineuntes plurimos lætitiæ sibi socios ac participes futuros accersunt, sic et Paulus ad mortem pergens gaudii sui consortes futuros vocabat. Est enim mors requies quædam, laborum finis, sudorurumque retributio, ac certaminum præmium et corona. Ideo principio quidem super mortuos planetus quidam et lamentationes fiebant, nunc autem psalmi et cantus hymnorum. Fleverunt igitur Jacob quadraginta diebus, fleverunt et Moysen totidem aliis Judæi et planxerunt, quoniam mors tum temporis mors erat. Jam vero non ita, sed hymni sunt, preces et psalmi, quæ omnia voluptatem in ea re esse, declarant *p*: psalmi enim hilaris animi signum sunt: « Aequo enim est animo quis in vobis? Psallat *q*. » Quoniam igitur lætitiæ alluimus, idcirco psalmos super mortuos psallimus, qui nos cohortantur, ut mortem non timeamus. « Convertere enim, » inquit, « anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi *r*. » Vides, beneficium esse mortem ac requiem? Qui enim ingressus est in requiem illam, ab operibus suis requievit, ut a propriis Deus. Ac de morte quidem hæcenus, age nunc, deinceps nos ad Martyrum laudes convertamus, nisi forte sitis audiendo defessi: nam et hæc occasione laudis Martyrum dicta sunt; paulo vero altius operæ precium est, narrationem ordiamur.

AUCTORE
EX S. JOAN.
CHRYSOS.

n

o
utpote quam
melior vita
excipiat, est
complexus.

p

q

r

r

Gravi in
Christianos
mota

s

f

persecutione,
sanctæ Filii
et Mater, co-
gnatis

l

12 Bellum adversus Ecclesiam grave quondam excitatum est, bellorum omnium gravissimum *s*: duplex enim erat hoc bellum, unum quidem intus, alterum vero foris exortum; hoc a domesticis, illud ab hostibus; unum ab alienis, a familiaribus illatum alterum. Et vero, licet bellum simplex fuisset, intolerabile malum exstitisset; ac licet exterius tantum ingruisset, ingens calamitatum magnitudo fuisset: nunc autem duplex erat hoc; et quod a domesticis, multo gravius est, quam quod ab externis: facile namque nobis ab eo cavere possumus, qui se inimicum profiteatur: at eum, qui sibi amici larvam induit, non aliter atque inimicus affectus est, haud facile capere insidiis potes. Duplex ergo tum bellum erat, hoc civile, illud ab externis irruens, vel potius, si verum dicendum est, civile fuit utrumque bellum. Nam, qui forinsecus invadebant, judices, magistratus et milites, non alienigenæ quidam erant aut barbari, aut ex alio quodam imperio regnove, sed qui iisdem legibus regebantur, eandem patriam colebant, ejusdem participes orant reipublicæ.

13 Erat igitur civile, quod a iudicibus inferebatur, sed gravius, quod a cognatis, novum ac inopinatum multaque redundans crudelitate. Nam et a fratribus tradebantur fratres, et a patribus liberi, et a maritis uxores; omnia cognationis jura conculcabantur, ac totus orbis terrarum subvertebatur, nec ullus tum ullum agnoscebat; diabolus enim majorem in modum dominabatur. In illo itaque tumultu ac bello Mulieres istæ, si quidem mulieres appellandæ sunt; quippe quæ in muliebri corpore viriles animos exhibuerint; imo vero non viriles tantum animos, sed naturam ipsam supergressæ sint, et cum virtutibus incorporeis contenderint: istæ ergo Mulieres, relicta urbe, domo ac propinquis, peregre commigrarunt *t*. Cum enim Christus, aiebant, contemnitur, nihil nobis esto pretiosum, neque necessitudine conjunctum: propterea, relictis omnibus, sunt egressæ. Et sicut, cum media nocte domus incenditur, qui intus dormiebant, ubi tumultum

AUCTORRE
EX S. JOAN.
CHRYSOS.

patriaque re-
lictis, peregre
commigrant,
multaque

ii

tumultum audierint, cito e stratis exsistentes e vestibulo domus evolant, neque secum eorum, quæ intus sunt, quidquam auferunt, id enim unum student, ut e flamma suum corpus eripiant, et ignis cursum magna celeritate grassantem præveniant; sic et istæ nimirum egerunt.

14 Cum enim totum orbem terrarum inflammatum vidissent, confestim ex urbis vestibulo exsilerunt, et evolarunt, id unum quærentes, ut animæ suæ salutem sartam tectam conservarent. Tum enim erat incendium infestum, et profundæ tenebræ dominabantur, tenebræ nocturnis istis multo tetiores: quapropter tamquam in tenebris amicos non noverant amici, et uxores viri prodebant; propterea cum inimicos præteribant, tum amicos et domesticos impetebant; nocturnum quoddam erat infestum prælium, et ingenti tumultu cuncta replebantur. Tum igitur istæ, relicta patria, excesserunt, et patriarcham Abraham imitatæ sunt, ad quem dictum est: « Egrederere de terra tua, et de » cognatione tua »: nam et has persecutionis tempus ad hoc incitabat, ut de terra deque cognatione exirent, ut ita cælum hæreditate possiderent. Egrediebatur igitur ex aedibus mulier duas secum Filias habens: at tu ne temere præterea, cum excessisse Mulieres liberaliter educatas audis, nec ferendis hujusmodi malis assuefactas; sed animo versa, quantum illud malum esset, quantis res illa difficultatibus circumseptæ. Si enim homines, qui mediocrem peregrinationem suscipiunt, cum jumenta suppetant, ministri non desint, periculo vacent itinera, cum penes eos potestas sit redeundi, multas experiuntur molestias, multas miseras perpetiuntur; ubi Mulier et Virgines, penuria ministrorum, et amicorum proditio, tumultus et perturbatio, metusque intolerabilis, diversa in illis pericula, de anima discrimen, et undecumque hostes; quæ tandem oratio mulierum certamina, fortitudinem, magnanimitatem, fidem exprimere poterit.

inter incom-
moda, gravia-
que pericula

15 Nam si egressa sola Mater esset, non ita intolerandum certamen fuisset: jam vero cum et Filias deduceret, et duas virgines, ita duplex timendi occasio, multaque sollicitudinis erat accessio: quanto enim major possessio, tanto difficilior est custodia. Egrediebatur ergo Virgines habens, nec habens, quibus in thalamos eas occultaret: tametsi intelligitis thalamos, gynæcea, januas, vetes, custodes, procubitores, ancillas, nutrices, ac matris assiduitatem, et patris providentiam, multaque parentum curam adhiberi, ut virginis flos custodiatur, et vix ita incolumem conservari. at illa omni erat custodia destituta, quo igitur pacto poterat illas tueri? Divinarum scilicet legum custodia. Non habebat domum, qua obvallaretur, at potentem manum habebat, qua de cælo protegeretur: non habebat januam, neque vectem, sed veram habebat januam, quæ insidias longe arceret; et quemadmodum in mediis Sodomis obsidebatur quidem Lot domus, at nihil mali patiebatur, quippe quæ angelos intus haberet: sic nimirum et Martyres istæ inter Sodomitas cunctosque hostes constitutæ, atque undique circumsessæ, nihil mali patiebantur, quippe quæ Dominum angelorum in animis suis habitantem haberent, et in desertum iter delatæ nihil patiebantur, quia iter habebant, quod ad cælum ipsas deduceret.

fugiant
Edessam:

16 Quapropter in tanto bello, tumultu ac fluctibus deprehensæ, cum securitate incedebant; et, quod sane mirum, per medio lupos oves ducebantur, per medios leones agnæ progrediebantur, nec illas quisquam lascivis oculis intuebatur: sed sicut Sodomitas juxta januam stantes aditum cernere non sinebat Deus, sic et omnium tunc oculos excæcavit, ne virginea corpora proderentur. Pergunt igitur ad urbem, Edessam x nomine, urbem per multis agrestiore quidem, sed pietate insigniorem. Quid enim ex illa urbe æque commodum censuissent, atque ut in tanta procella per fugium nanciscerentur, et in tali tempestate portum haberent? Et excepit civitas peregrinas; peregrinas

quidem terræ, cives autem cælorum, exceptumque depositum custodivit. Nemo autem Mulieres imbecillitatis accuset, quod fugerint; præceptum enim Dominicum implebant, quod ita se habet, « Cum persequantur vos, ex civitate ista fugite in » aliam »: quod et istæ cum audiissent, fugerunt, et una illis interim corona nectebatur: quænam illa tandem? omnium scilicet presentium rerum contentus. « Quicumque enim reliquerit fratres, » et sorores, aut patriam, aut domum, aut amicos, » aut cognatos, centuplum accipiet, inquit, et » vitam æternam possidebit »: Et erant ibi Christum habentes contubernalem: si enim, ubi sunt duo vel tres congregati, in eorum est medio; ubi non congregatæ tantum erant, sed et propter nomen ejus exsulæ, nonne multo potiori jure ipsius auxilium promerebantur?

17 Cum igitur illic mulieres versarentur, nefaria confestim edicta quoquoersum transmittentur, multa tyrannide ac barbarica crudelitate referta: Propinqui enim propinquos, inquit, prodant, mariti uxores, patres liberos, liberi patres, fratres fratres, amici amicos. Tu vero mihi hoc loco verborum Christi recordare, ejusque prædicationem admirare: siquidem cuncta ista quondam prædixerat. « Tradet enim, » inquit, « frater fratrem, et » pater filium, et insurgent filii in parentes »: tum vero illa propter hæc tria prædicebat: primum quidem, ut ejus virtutem noscamus, eumque verum esse Deum, qui ea, quæ nondum contigerint, multo ante prævideat. Ut enim intelligas, eum propterea res futuras prædixisse, ipsum dicentem audi, « Propterea hæc dixi vobis, prius » quam fiant, ut, cum facta fuerint, credatis, quia » ego sum »: deinde vero ne quis adversarium hæc, eo nesciente vel ob imbecillitatem sinente, fieri dicat: qui enim multo ante prævidit, potuit etiam impedire: non impedivit autem, ut fierent insigniores coronæ. Hac de causa prædixit hæc: sed ob aliam quoque tertiam pronuntiavit: quænam tandem illa? ut facilius certamen iis redderet, qui in stadio versantur.

18 Nam quæ inexpectata sunt mala, quæcumque illa tandem sint, gravia et intoleranda videntur; quæ vero præstolamur, et ad quæ nos excipienda comparamus, levia faciliæ redduntur. Qui tum itaque talia mandabant adversarii, cum suam crudelitatem declarabant, tum prophetia Christi nescientes testimonium dicebant, et fratres tradebantur a fratribus, et a patribus filii, sibi que ipsi natura bellum inferere: in seipsam cognatio scindebatur, omnes leges funditus evertentur, omnia tumultu quodam et perturbatione replebantur, et a dæmonibus domus tum cognato sanguine complebantur: nam qui filium tradidit pater, omnino etiam jugulavit; licet enim ense non impulerit, neque dextera eadem patrarit, tamen animi sententia rem omnem peregit: nam qui percussor hominem necandum tradidit, homicidium ipse commisit. Efficiamus igitur, ut liberos suos occidant, aiebant dæmones; reddamus filios per prodicionem parricidas: tales enim olim illis victimæ immolabantur, et patres filios mactabant. Atque hæc Propheta clamabat dicens. « Immolaverunt » filios suos et filias suas dæmonibus »: et ejusmodi sanguinem sitiabant.

19 Quando ergo execrabilia ista et abominanda sacrificia Christus inhibuerat, renovare rursus illa contendebant: verum impudentem quidem et aperte dicere, Filios vestros mactate, non audebant, nullus enim illis morem gessisset: sed alia ratione edictum concinnant, ac legem comminiscuntur: per judices imperant, ut parentes filios prodant: nihil enim nostra interest, sive mactet quis, sive mactandum filium tradat: nam et hic et ille liberorum est interfectores. Videre igitur erat parricidas, liberorum interfectores, fratricidas: tumultus ac perturbationis omnia plena erant; at Mulieres alta tranquillitate fruebantur; siquidem undique illas spes futurorum muniebat, ouoniam et peregre cum

y

z

ubi dum com-
morantur,
missis quo-
quoersum
aa

E

bb

cc

sævissimis in
Christianos
edictis, inno-
lescenteque

F

dd

persecutione,
a patre cum
militibus su-
perveniente
comprehenduntur,

A cum degerent, peregre non debebant: veram enim patriam fidem habebant; civitatem propriam habebant confessionem, et cum optima spe alerentur, nullis rebus presentibus afficiebantur: futura namque solum spectabant. Hoc igitur in statu cum res essent, in illam urbem advenit pater militibus ad capiendam prædam stipatus *ee*: advenit pater et maritus; Filiarum quidem pater, Uxoribus autem maritus; siquidem patrem aut maritum cum appellari oportet, qui ejusmodi in rebus ministerium suum impenderet.

*Hierapolim-
que perductæ
in flumen se
præcipitant,*

20 At enim parcamus illi, quantum fieri potest, quandoquidem pater Martyrum, et maritus Martyris fuit; neque dolorem vulneris ejus criminibus nostris augeamus. Tu vero mihi Mulierum prudentiam considera; cum enim fugiendum erat, fugerunt: cum inuenda erant certamina, constiterunt, et amore Christi vincitæ sequebantur: ut enim tentationes accersendæ non sunt, ita cum advenierint, decertandum est, ut inde nostræ lenitatis, hinc nostræ fortitudinis specimen edamus; id, quod et illa tum fecerunt; et reversæ sunt ac decertarunt. Tenem apertum fuerat stadium, et ad certamina tempus inuitabat. Genus autem agonis fuit ejusmodi: venerunt in urbem, Hierapolim *ff* nomine, indeque vere ad sacram urbem *gg* tali machina subvectæ ascenderunt. Viam illam, qua redibant, fluvius præterfluebat: clam militibus, qui prandium sumebant et inebriabantur: sunt etiam, qui dicant, conscio et adjuvatore patre illas esse *hh*, ut milites fallerent, quod et credo: fortassis enim hoc ideo fecit, ut exigua saltem excusatione proditiōnis hujus gratia in die iudicii salutem suam provideret, quod operam commodarit, et adjuverit, atque ad martyrium faciliorem cursum reddiderit. Illo igitur in auxilium ascito, et cum ejus opera milites amovere potuissent, in medium flumen *ii* ingressæ sunt, seque ipsas in illa fluentia demiserunt *kk*.

*itaque mortem
oppetunt.
Hanc bapti-
sma hic vocat
Chryso-
stomus,*

21 Ingressa est cum geminis Filiabus Mater, utrimque Filias secum habens; quæ virum habebat in medio inuuptarum, eratque in medio virginitatis matrimonium, et ipsarum in medio Christus. Sicut igitur radix arboris binis stolonibus utrinque stantibus vallata, sic utrique Beata illa Virginibus stipata intrabat, et in aquas illas mittebat, itaque sunt suffocatae, vel novo potius et inusitato baptis mate baptizatae. Ac si nosse velis, clarum illud fuisse baptismum, quod gestum est, audi, quomodo mortem suam baptismum Christus appellet: filios enim alloquens Zebedæi, « Calicem quidem meum bibetis, » inquit, « et baptismum, quo ego baptizor, » baptizabimini *ll*. » Quo vero baptismate baptizatus est Christus post Joannis baptismum, nisi morte a Cruce. Ut igitur Jacobus non cruci afflixus, sed capite truncatus ense, baptismum baptizatus est Christi, sic et istæ, licet crucifixæ non fuerint, sed ab aquis necatæ, Christi sunt baptismate baptizatae. Porro illas Mater baptizavit. Quid ais? Mulier baptizat? Sane quidem baptismatibus ejusmodi mulieres etiam baptizant, quemadmodum et illa utique et baptizavit et sacerdos est facta: siquidem victimas ratione præditas obtulit, et animi propositum illi ordinationis locum supplevit, quodque mirum est, non indignum altari, cum sacrificaret, nec lignis, nec igne, nec gladio; fluvius enim illi omnium loco fuit, et altaris, et lignorum, et gladii et ignis, eademque res sacrificium exstitit, et baptismus evidentiore hoc baptismum.

*Matremque,
que plurimum
passa sit,
mm*

22 Nam de hoc quidem ait Paulus: « Complacitati facti sumus similitudini mortis ejus *nn*: » de baptismum vero martyrum non jam similitudini ejus ait, sed configurari nos morti ejus. Inducebat itaque Filias Mater non quasi in fluvium inductura, sed quasi in thalamos illas deduceret: inducebat utraque ex parte tenens dicensque, Ecce ego et Puella meæ, quas dedit mihi Deus: tu eas mihi dedisti, tibi ego illas commendo, res meas et me ipsam. Itaque duplex fuit Mulieris martyrium, imo vero triplex: nam per seipsam semel, per Filias

suas bis martyrium passa est; et quemadmodum cum seipsam immittere debuit, multa illi fuit opus tolerantia, sic et ubi secum Puellas traxit, altera tanta indiguit tolerantia, imo vero multo majori. Non enim adeo mulieres solent dolere, cum ipsæ moritura fuerint, ut cum illarum filiarum passæ hoc fuerint. Itaque graviore per Filias hæc martyrio cruciata est, cum ad reprimendam naturæ vim se accinxit, cum materni amoris flammæ restitit, et intolerabili viscerum conturbationi atque uteri commotioni. Si enim filiam unam quæpiam cernens morientem, acerbam existimat vitam suam, hæc duas Filias confertim non intuens morientes, sed ad mortem propria manu trahens, cogita, quæ martyria exhiberet ea, quæ id, quod etiam auditu cæteris est intolerabile, reipsa perferret. Ac milites quidem penitus inscii tamquam rursus eas recepturi expectabant, illæ vero cum Christi militibus, cælestibus angelis, jam tum erant; quod custodes non videbant, quippe qui fidei oculos non haberent.

23 Enim vero de matre inquit Paulus, « Salvabitur per filiorum generationem *nn*: » Hic autem Filia per Matrem salvæ sunt factæ. Sic nimirum parere matres oportet; hic enim partus illo priori melior est, in quo dolores quidem acerbiores sunt, at majus lucrum percipitur. De illis partus doloribus, quotquot matres fuerunt, noverunt, quos dolores illud inurat, cum filias videris mortem obeuntes; ut autem ipsa manu tua cædem perpetres, quam grave sit, verbis exprimi non potest. At enim qua de causa in iudicium non venit mulier? Voluit ante pugnam tropæum erigere, ante certamina coronam abripere, ante luctus præmia reportare, non quod tormenta reformidaret, sed ne illa oculis lascivorum paterent; nno metuebat, ne quis latera ipsi effoderet, sed ne quis filiarum corrumpere virginitatem, timebat. Atque hoc eam, non illo fuisse timore correptam, et idcirco in iudicium non venisse, inde manifestum est. Multo graviore in flumine cruciatu toleravit: multo enim gravius est et acerbius, ut ante dixi, propria viscera, filias, inquam, manu sua demergere, ac suffocari cernere, quam lacerari carnem videre, multoque illi minori* opus erat Philosophia, quam ad tormenta toleranda, ut puellarum tenere dexteram, ut ad fluminis fluentia pertrahere secum posset. Neque enim par ad dolorem inurendum momentum affert ab aliis cernere divexatas, et ipsam morti inservire, ipsam fieri necis administram, ipsam Filiabus carnificis vices obire; sed hoc multo illo gravius est et intolerabilius.

*quæque lau-
dabili et timore
facinus impe-
rarit,
nn*

E

* Græce ma-
jori

24 Huic orationi meæ testimonium dicentis omnes, quotquot matres fuistis, quæ partus dolores expertæ estis, ac filias suscepistis. Quomodo puellarum dexteram arripuit? qui fieri potuit, ut manus non obtorpesceret? quomodo non resoluti sunt nervi? quomodo mens de statu dejecta non est? qui potuit ratio iis, quæ gerebantur, inservire? Sexcentis enim tormentis facinus illud acerbius fuit, cum corporis loco ejus anima discrucietur. Verum quo usque tandem ea persequi contendemus, quæ nemo assequi potest? Nulla quippe passionis magnitudinem oratio possit exprimere, sed ea sola, quæ experta est, ac decertavit, Mulier novit, cujusmodi sint ista certamina. Audiant ista matres, audiant virgines, matres quidem, ut filias suas sic instituant; virgines autem, ut ita matribus obsequantur. Non enim tantum laudare convenit Matrem, quæ talia jusserit, sed et Filias commendare, quæ in ejusmodi rebus paruerint; nam neque mater vinculis eguit ad hostias victimasque, neque juvenæ resiliunt, sed æquali mentis alacritate, et animo eodem martyrii jugum trahentes, sic fluvium sunt ingressæ, calcementis extra fluminis ripam derelictis; quod ideo fecerunt, ut custodibus ipsis consulerent: Tanta erat Sanctarum illarum providentia *oo*. Studebant scilicet illis defensionis in iudicio ansam relinquere; ne crudelis ille ac sævus iudex eos proditiōnis accusaret, aut quod

*una cum Fili-
abus laudat,
F*

oo

AUCTORE
EX S. JOAN.
CHRYSOS.

atque ad illas
colendas im-
plorandasque
populum hor-
tatur.

pp

pecunia corrupti mulieres dimisissent : idcirco calceamenta reliquerunt, quæ militum conscientia testificarentur, quod non, illis consciis, sed ignorantibus, in flumen sponte prosiliissent.

23 Fortasse non mediocri erga Sanctas illas amore exarsistis : cum hoc igitur ardore coram ipsarum reliquiis procidamus, ipsarum capsulas complectamur; multam enim possunt virtutem capsulæ Martyrum obtinere, quemadmodum et ossa martyrum vim magnam habent. Neque die tantum hujus festivitatis, sed aliis etiam diebus iis assideamus, eas obsecremus, obtestemur, ut patronæ sint nostræ pp. Multam enim fiduciam obtinent non viventes modo, sed et mortuæ; multoque magis cum sunt mortuæ. Jam enim stigmata ferunt Christi; cum autem stigmata hæc ostenderint, omnia Regi possunt persuadere. Quando igitur tanta illa virtute pollent, tantaque apud eum amicitia, cum continua velut obsessione ac perpetua illarum visitatione in familiaritatem nos illarum insinuaverimus, ipsarum opera Dei misericordiam impetremus; quam nobis omnibus assequi contingat gratia Domini nostri Jesu Christi, per quem et cum quo Patri gloria, una cum sancto Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

B

ANNOTATA.

a Theodoricus Ruinartius in Actis Sinceris et Selectis Martyrum dies viginti, quos ab acta S. Crucis memoria nondum elapsos, hic ait Chrysostomus, computandos esse, observat, A die . . . 14 Septembris, quo jam eo tempore celebrabatur festivitas S. Crucis, usque ad diem 4 Octobris, quo die istæ Martyres (Domina scilicet Bernice et Prosdoce) passæ sunt. Ita his ipsis verbis Ruinartius. Verum ego huic scriptori hic assentiri haud queo. Quamquam enim ex iis, quæ Benedictus XIV ex Baronio, Solerio nostro aliisque scriptoribus de D. N. Jesu Christi Matrisque ejus Festis num. 600 et binis seqq. docet, Exaltationis S. Crucis solemnitas in Orientali Ecclesia, contra ac Tillemontius et Montfauconus censent, jam S. Chrysostomi tempore fuisse videatur celebrata; eam tamen, ut Græci in Menæis et Menologio Sireliano, Ruinartius supra, et Benedictus XIV loco citato arbitrantur, S. Chrysostomus hic non intelligit per Crucis memoriam, a qua celebrata nondum viginti dies, cum Sanctarum celebraretur memoria, elapsos ait. Res liquet ex iis, quæ Commentarii prævii num. 11 adduxi in medium. Hinc porro jam consequitur, ut ex Sanctarum memoria, viginti circiter diebus post S. Crucis memoriam Chrysostomi tempore Antiochiæ celebrata, concludi minime possit, illas vel quarto Octobris die, quo memoratis Græcorum Fastis inscribuntur, mortem oppetisse, vet tunc Antiochiæ cultas fuisse. Ino vero, cum ex dictis in Commentario Chrysostomus per Crucis Memoriam, quam hic memorat, Feriam sextam Parasceves seu diem Veneris sanctum intelligat, consequens est, Sanctas Antiochiæ haud procul a Paschale cultas fuisse. Nec propterea tamen existimes, illas a Domnina sociisque virginibus, quæ ad 14 Aprilis Hieronymianis, Romano hodierno, aliisque Martyrologiis inscribuntur, certo non esse diversas. Adi Commentarium prævium num. 19 et binis seqq.

b Chrysostomus hic indubie designat Homiliam, quam Feria sexta Parasceves seu die Veneris sancto de Cemeterio et de Cruce pronuntiarat; in hac enim istis, quæ Psalmo 106, v 16 habentur, verbis, Contrivit portas aereas etc., exponendis multum immovatur.

c Gen. 12 v 11 et binis seqq.

d Proverb. 6, v 54.

e Cant. 8, v 6.

f Ita hic a crimine Abrahamum Chrysostomus vindicat; id autem paulo aliter præstat Augustinus. Ad similem enim criminationem a Fausto adversus Abrahamum intortam lib. xxii contra Faustum, cap. 55 ita respondet: Abraham..... uxoris non

vendidit adulterium; sed... sanctus Patriarcha D conjugem castam et casto corde sibi coherentem, de cujus animo, ubi pudicitia virtus habitabat, nullo modo dubitabat, tacuit uxorem, dixit sororem, ne, se occiso, ab alienigenis atque impiis captiva possideretur, certus de Deo suo, quod nihil eam turpe ac flagitiosum perpeti sineret. Nec eum fides ac spes fefellit: namque Pharaon territus monstris, multisque propter eam malis afflictus, ubi ejus esse uxorem, divinitus didicit, illam cum honore restituit. Ex mente itaque Augustini Abraham, cum et vitam suam et uxoris pudicitiam in discrimen venire cerneret, Egyptiis sororem dicendo Saram conjugem, idcirco adulterio hanc non exposuit, quod sic et vitæ suæ, quod fas erat, consuluerit, illiusque pudicitiam Deo, in quem firmiter sperabat, crederet. Ut porro occurrat objectioni, qua quis petat, quid ni Abraham, Saram fatendo uxorem, Deo simul et hujus pudicitiam, vitamque suam crederet, cap. 56 ita respondet: Si interrogatus Abraham, Saram suam esse indicaret uxorem, duas res tuendas committeret Deo, et suam vitam et conjugis pudicitiam: pertinet autem ad sanam doctrinam, quando habet, quid faciat homo, non tentare Dominum Deum suum. Neque enim et ipse Salvator non poterat tueri discipulos suos, quibus tamen ait, Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam..... Proinde cum inter ignotos propter excellentissimam pulchritudinem Saræ, et ejus pudicitia et mariti vita esset in dubio, nec utrumque tueri posset Abraham; verumtamen unum horum posset, id est, vitam; ne Deum suum tentaret, fecit, quod potuit: quod autem non potuit, illi commisit. Qui ergo se hominem occultare non valuit, maritum se occultavit, ne occideretur; uxorem Deo credidit, ne pollueretur.

g Epist. 1 ad Timoth., cap. 6 v 8.

h Gen. 28, v 20.

i Gen. 52, v 11.

k Lib. iii Reg. cap. 19, v 2,

l Epist. ad Philipp. cap. 1, v 25.

m Gen. 42, v 58.

n Epist. 1 ad Corinth. cap. 7 v 58.

o Ad Philipp. cap. 2, v 17.

p Hinc liquet, jam a S. Chrysostomi tempore Psalmos hymnosque in funeribus Christianorum cani solitos fuisse.

q Epist. S. Jacobi cap. 5 v 15.

r Psalmo 114, v 7.

s Cum a Matre binisque hujus Filiabus, quæ se, ne pudicitia jacturam paterentur, sævientem Diocletiani persecutione, in fluvio mersisse, ab Eusebio lib. viii Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 12 narrantur, diversæ non sint Sanctæ nostræ, Chrysostomus haud dubie hic per bellum grave, adversus Ecclesiam quondam excitatum, persecutionem Diocletianæam intelligit. Adi Commentarium num. 25.

t Ultimæ huic Latinæ Periodo respondet hæc Chrysostomi Græca: Ἄνται τοίνυν αἱ γυναῖκες ἀπέσαι πόλιν καὶ οἰκίαν καὶ συγγενεῖς, πρὸς τὴν ἀλλοτρίαν μετέβησαν. est autem in Sanctarum elogium, Commentarii prævii num. 1 huc transcriptum, ad verbum fere illata. Hinc porro et ex aliis nonnullis Græcis Chrysostomi periodis, in præfatum Menæorum elogium, uti infra etiam hic notabo, pariter ad verbum fere illatis, manifestum fit, illud ex hac S. Chrysostomi Homilia, uti in Commentario asserui, esse de promptum; neque enim Menæu satis antiqua sunt, ut ex his Sanctarum historiam discere, partimque describere potuerit Chrysostomus.

u Gen. 12, v 1.

x Urbs est in Mesopotamia seu hodierna Diarbeckia sub Turcorum dominio; ea nunc a plerisque Orfa seu Orpha vocatur, uti jam ex Baudrando in Commentario monui.

y Matth. 10, v 25.

z Matth. 19, v 29.

aa Quid ex hoc Homiliæ loco concludendum appareat, Commentarii num. 25 et binis seqq. exposui.

bb Matth.

A bb *Math.* 10, v 21.
cc *Joannis* 14, v 29.
dd *Psalm*o 103, v 57.

ee *Periodus Græca postremæ huic Latine respondens sic habet*: τῶν δὴ πραγμάτων ἐν ταῦταις ὄντων, εἰσίσταται ὁ πατήρ ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει στρατιώτας ἔχων πρὸς τὴν σύλληψιν τῆς Σίρας. Est autem etiam ad verbum fere illata in *Sanctarum elogium*, e *Menæis supra huc transcriptum*, uti inspicienti patescet.

ff *Pro civitatis hujus noitiâ adi Commentarium num.* 27.

gg Ita hic cælum vocatur per allusionem ad civitatis, e qua aut prope quam (vide *Comment.* num. 27) *Sanctæ ad cælestem patriam migrarunt*, Hierapolis Græcum vocabulum, quod e vocibus ἱερός, sacer, et πόλις, urbs, componitur.

hh Id creditu difficile, nec immerito, visum est *Tillemontio*: Qui tamen a *Chrysostomo* credi potuerit, *Commentarii* num. 28 edidit.

ii Quis verosimiliter sit fluvius, in quo *Sanctæ se submerserint*, et quo citreter loco id fecerint, *Commentarii* prævii num. 26 et 27 docui.

kk *Verbis Latinis, quæ ab hisce vocibus, Subvotæ ascenderunt, huc usque sequuntur, multa iterum respondent Græca Chrysostomi verba, quæ in Græcum, quod Menæa suppeditant, Sanctarum elogium sunt illata. Res ex hujus cum illis collatione patescet. Verba Chrysostomi Græca describo. Sic habent*:

B Ποταμὸς παρέρρει τὴν ὁδὸν ἐκείνην, κατὰ ἣν ἐπανήεσαν, καὶ λαβοῦσαι τοὺς στρατιώτας ἀριστοποιουμένους καὶ μεθύοντας, εἰσῆλθον εἰς τὸν ποταμὸν

μίσον, καὶ ἀφήκαν ἑαυτάς κατὰ τῶν βεσματῶν ἐκείνων.

ll *Math.* 19, v 59.

mm *Epist.* ad *Rom.* cap. 3, v 6.

nn *Epist.* 1 ad *Timoth.* cap. 2, v 23.

oo *Quod hic de calcamentis a Domina ejusque Filiabus, quo militibus consulerent, in ripa fluminis relictis profertur, Tillemontio iterum Nota 4 in S. Pelagiam, incredibile apparet, et sane non immerito; verum vide Comment. præv. num. 28. Quod si porro quædam alia in hac Homilia, ad dogma etiam spectantia, forte occurrant, quæ, spectatis exacte veritatis legibus, ipsa etiam S. Chrysostomi auctoritate vix admittenda appareant, quæque forsitan etiam Nota 2 in S. Pelagiam Tillemontius designat, hæc ex stylo oratorio, quo Sanctus scripsit, excusationem apud æquos rerum judices inveniunt. Adde hæc iis, quæ *Commentarii* num. 10 dicta sunt.*

pp *Liquet hinc, Christianos S. Chrysostomi tempore venerationem cultumque Sanctis impendisse, atque etiam eorum patrocinia implorasse, quod nonnullorum hæreticorum, Sanctos colendos implorandosque negantium, opinioni penitus adversatur. Porro cum hæc Homilia tota sit in laudem Sanctarum concinnata, argumento ejus æque accommodatum videtur, ut adhortatione ad Sanctarum cultum, quam ut documento morali terminetur. Ex eo ergo, quod documento morali non terminetur, dubitare non debuit Tillemontius, an Chrysostomum vere habeat auctorem. Hoc addo iis, quæ *Commentarii* num. 10, huc etiam facientia, in medium adduxi*

AUCTORE
EX S. JOAN.
CHRYSOS.

DE S. ADAUCTO MARTYRE

IN MESOPOTAMIA,

EJUSQUE FILIA CALLISTHENE VIRGINE

EPHESI.

SYLLOGE.

C. B.

ANTE ET POST
ANN. CCCXIII.
Sancti in
variis sacris
Græcorum
Fastis annun-
tiantur.

Qui heri absque adjuncta sancta filia solis Menæis Græcorum excusis, et *Menologio Sirlletiano, hodie cum filia Callisthene iisdem Menæis, pluribusque aliis sacris Græcorum Fastis inscribitur S. Adauctus.*

Fuit hinc a nobis is sanctus Athleta, non tam profana, quam seculus est, militia, quam fuso pro Christo sanguine illustris, ab hesternâ ad hodiernam diem remissus, qua proinde de illo deque ejusdem sancta filia Callisthene, spectato, quo ad cælestem patriam migrarunt, tempore, agendum nunc est. A reliquis, quibus etiam ad hunc diem Adauctus una cum filia Callisthene inscribitur, sacris Græcorum Fastis incipio, infra etiam, an et qui sacri Latinorum Fasti Sanctos celebrent dicturus. Itaque Magnis Menæis excusis, in quibus hodie ex dictis Adauctus ejusque filia Callisthene celebrantur, accedunt *Mss. Bibliothecæ Ambrosianæ Menæa, Ms. Sirmonianum et Mazarinianum Synaxarium, itemque Basilianum Menologium, studio et opera Eminentissimi Cardinalis Annibalis Albani typis excusum. At vero, quod mirum forte videatur, Menologium Sirlletianum, quod heri ex dictis S. Adauctum celebrat, hodie non tantum non hunc sanctum Martyrem, sed nec ejus filiam Callisthene commemorat. Ad hæc, quamvis in omnibus jam memoratis Fastis sacris Sancti orientur elogium, sola tamen, quibus hoc in Menæis excusis et Menologio Basiliano fit, habeo in promptu.*

Versiculi, quibus ornantur in Menæis.

Quidquid adeo ad Sanctos pertinet, e solis fore duobus his posterioribus Fastis sacris, deficientibus cujuscumque etiam alterius generis monumentis, explano. Quod ut præstem, a Menæis, et quidem a versiculis, quibus illa insuper Sanctos exornant, duco initium. Quatuor sunt numero, quorum duo solum

Adauctum, duo solum spectant Callisthene. Prioribus ad diem præcedentem, quo Menæis excusis, ut jam monui, solus Adauctus absque Filia insertus est, ita habent:

Εἰς τὴν θανάτῳ, Ἄδαυκτε, μάρτυς Κυρίου, Σὺν μάρτυσι ζῆς, καὶ Θεῶν ζῶντα βλέπεις.

Gladio moriens, Adaucte, martyr Domini.

Cum Martyribus vivis, et Deum vivum cernis.

Posterioribus autem ad hunc diem, quo ex dictis Adauctus una cum filia Callisthene Menæis aliisque Fastis Græcorum sacris inscriptus est, his concipiuntur verbis:

Θεῶν θεωρεῖ κάλλος ἢ Καλλισθένη,
Ὅσπερ τὸ Θεῶν ἔχεν εἰς σκέπην σθένος.

Dei contemplatur pulchritudinem Callisthene.

Cujus divinam in tegumentum habuit potentiam.

Tales sunt, quos de Sanctis nostris Menæa excusa exhibent, versiculi. Ac illi quidem, qui de S. Adaucto sunt, in verbis; ὄντισκο, morior, et ζῶω, vivo, pugnantis significationis ludunt, nullumque sibi habent subjectum elogium; hi vero, qui ad solum S. Callisthene pertinent, ad Sanctæ nomen, Callisthene, ex vocabulis Græcis κάλλος, pulchritudo, et σθένος, potentia, compositum, alludunt, habentque sat prolixum de ambobus Sanctis elogium sibi subjectum.

Hoc integrum, addita etiam, uti ad versiculos jam feci, interpretatione Latina, huc transcribo. Sic se habet: Ὅστος ὑπῆρχεν ἐξ Ἑφεσίου τῆς Ἀσίας. Ὁς καὶ δοῦς δοικῶν γεγονὸς καὶ ἐπαρχὸς Μαξιμίου ἐν πλούτῳ καὶ συνέσει πολλῶν * διαφέρων. Διὰ δὲ τὸ μὴ θελήσει αὐτὸν ἐνδοῦναι πρὸς γάμον τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα τῆ βασιλεῖ, ὡς ἀλλοτρίῳ τῆς πίστεως, τὴν οὐσίαν δημεύεται, καὶ εἰς Μελιτωνῶν ἐξορισθεῖς, τὴν κεφαλὴν ἀφαίρειται. Ἡ δὲ Καλλισθένη τὴν κεφαλὴν κειραμένη καὶ ἀνδρῶν στήθη περιβαλλομένη, ἐν Νικομηδείᾳ ἐκέρπητο. Μετὰ δὲ χρόνους ὀκτὼ πρὸς τινα γυναῖκα ἦλθεν

uti etiam Elogium, Græce simul

* πολλῶν